

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Grabica 2023

Zamawiający:

Gmina Grabica
Grabica 66
97-306 Grabica

Wykonawca:

Westmor Consulting Urszula Wódkowska
Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek
Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem
Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:
Joanna Kaszubska – Konsultant
Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Wnioski z diagnozy.....	9
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań	21
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	37
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Grabica	41
5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	46
6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Grabica	47
7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	47
8. Źródła finansowania Strategii Rozwoju	53
Spis tabel i rysunków.....	63

Wstęp

Strategia rozwoju jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń, implikując przejście ze stanu istniejącego do pożądanego, wyrażonego w wizji rozwoju. Strategia rozwoju stanowi najważniejszy dokument przygotowywany przez samorząd gminny, który określa priorytety i cele rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki.

Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrażania projektów współfinansowanych m.in. ze środków zewnętrznych.

W ramach prac nad strategią rozwoju przeprowadzono diagnozę, której celem była analiza potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Grabica, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań¹.

W oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy w Strategii Rozwoju przedstawiono plan działań do 2030 roku. Określone zostały następujące elementy: misja i wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane długookresowe cele strategiczne.

Uwarunkowania programowe

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030 stanowi dokument bazowy, który określa, jakie działania powinny być wdrażane, aby wspierać dalszy rozwój Gminy, przede wszystkim w sferze społecznej i gospodarczej, ale także wpływać na ożywienie sfery kulturalnej i turystycznej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Przy jej formułowaniu, pod uwagę wzięto założenia obowiązujących dokumentów strategicznych wyższego rzędu, tj.:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.,
- Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022
- Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030,
- Projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2027.

---

¹ Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030 stanowi odrębny raport. W niniejszej Strategii uwzględniono najważniejsze wnioski z diagnozy.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Poniżej dokonano opisu zgodności założeń strategicznych Gminy Grabica z dokumentami wyższego rzędu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia została przyjęta uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- cel szczegółowy I – trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- cel szczegółowy II – rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- cel szczegółowy III – skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Cele zakładane do realizacji przez Gminę Grabica wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, głównie w cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, kierunek interwencji – zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej, a także Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunki interwencji – aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych oraz ich zdolności do współpracy z partnerami na rzecz rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Założenia strategiczne Gminy Grabica zostały określone z uwzględnieniem postanowień Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów Uchwałą nr 105 z dnia 24 września 2019 r. (M.P. z 2019 r. poz. 1055).

Cel główny Strategii brzmi: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu uczestników i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Zrealizowanie powyższego celu wymagać będzie osiągnięcia następujących kierunków interwencji:

- kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce;
- kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;
- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;
- kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów;
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko;
- kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Założenia strategiczne Gminy Grabica, obejmujące wykorzystanie potencjału ze względu na położenie komunikacyjne, a także dalsze prace w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej, wpłyną na osiągnięcie celu głównego Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Program przyjęty został uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

Celem głównym Programu jest: Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Powyższy cel realizowany będzie przez trzy następujące cele szczegółowe:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Grabica jest upowszechniona kultura i dziedzictwo kulturowe, w ramach którego prowadzone będą działania realizujące wyżej wymienione cele szczegółowe. Zgodnie z powyższym oba dokumenty są ze sobą spójne.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 przyjęta została uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

Wizja rozwoju województwa łódzkiego brzmi: Harmonijnie rozwijające się województwo w centrum Polski, przyjazne rodzinom, mieszkańcom miast i obszarów wiejskich. Region, w którym nowoczesna gospodarka idzie w parze z ochroną walorów kulturowych i przyrodniczych.

Część strategiczną dokumentu tworzy hierarchiczny i spójny układ zamierzeń rozwojowych województwa, na który składają się: cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań pozwalające na osiągnięcie założonej wizji rozwoju. W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzennej:

- Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka,
- Obywatelskie społeczeństwo równych szans,
- Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.

W Strategii wyznaczone zostały następujące cele strategiczne i cele operacyjne:

- Cel strategiczny 1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka,
  - 1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego,
  - 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego,
  - 1.3. Wsparcie rozwoju mśp,
  - 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności.
- Cel strategiczny 2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans,
  - 2.1. Rozwój kapitału społecznego,
  - 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców,
  - 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Cel strategiczny 3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.
  - 3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska,

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

- 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu,
- 3.3. Zwiększenie dostępności transportowej,
- 3.4. Nowoczesna energetyka w województwie,
- 3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami,
- 3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych.

Wyżej wymienione cele na szczeblu wojewódzkim są spójne z celami rozwojowymi określonymi przez Strategię Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030. Realizacja ich założeń wpłynie na osiągnięcie zakładanych efektów na terenie gminy i województwa łódzkiego.

Dodatkowo w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 wskazano jeden cel horyzontalny: „Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region”. W ramach tego celu działania będą skoncentrowane na poprawie funkcjonowania administracji publicznej oraz rozwoju współpracy na różnych poziomach zarządzania, szczególnie współpracy samorządu wojewódzkiego i samorządów lokalnych. Gmina należy do stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”, które aktywizuje społeczności lokalne do wspólnego działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i poprawy jakości życia mieszkańców. Ponadto dla Gminy Grabica, w kontekście jej położenia w obrębie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów, szczególnie istotne są dwa kierunki działań: wzmacnianie współpracy i partnerstwa samorządów oraz prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Strategia Rozwoju Gminy jest spójna z wyżej wymienionymi kierunkami działań.

Projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2027

Celem głównym określonym w projekcie Strategii jest: Wzmacnianie i rozwój wzajemnych więzi partnerskich oraz integracji terytorialnej w celu zrównoważonego rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko - Piotrków Trybunalski – Bełchatów.

W ramach celu głównego wyznaczono 6 obszarów i celów strategii:

- Obszar I: Efektywność energetyczna, termomodernizacje:
  - Cel: wyższa efektywności energetyczna obiektów i przestrzeni publicznych na obszarze MOF,
- Obszar II: Odnawialne źródła energii:
  - Cel: zwiększony udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł na obszarze MOF,
- Obszar III: Adaptacja do zmian klimatu:

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

- Cel: zwiększona skuteczność działania OSP w prowadzeniu akcji ratowniczych i likwidacji skutków katastrof i awarii,
- Obszar IV: Bioróżnorodność:
  - Cel: poprawa i utrzymanie bioróżnorodności na terenach zagrożonych degradacją przyrodniczą,
- Obszar V: Transport multimodalny:
  - Cel: Zwiększenie dostępu do niskoemisyjnego, multimodalnego transportu pasażerskiego o wysokim standardzie,
- Obszar VI: Kultura, Turystyka:
  - Cel: zwiększona atrakcyjność turystyczna MOF.

Przy opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030 wzięto pod uwagę założenia projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2027. Cele i kierunki działań wskazane w Strategii gminnej są spójne z zaplanowaną interwencją w ramach powyższego dokumentu. W związku z tym dokumenty są ze sobą zgodne.

1. Wnioski z diagnozy

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano analizy sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Ponadto uwzględniono analizę zdolności inwestycyjnej Gminy Grabica i potencjału jakości życia, w tym wyniki badania ankietowego.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny raport.

Położenie geograficzne i komunikacyjne

Gmina Grabica jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa łódzkiego, w powiecie piotrkowskim. W granicach administracyjnych Gminy znajduje się 30 sołectw: Boryszów, Brzoza, Cisowa, Dziewuliny, Grabica, Gutów, Kafar, Kamocin, Kamocinek, Kobyłki, Krzeczów, Lubanów, Lubonia, Lutosławice Rządowe, Majdany, Majków Folwark, Majków Mały, Majków Średni, Olendry, Ostrów, Papięże, Polesie, Rusociny, Szydłów, Szydłów – Kolonia, Twardosławice, Zaborów, Żądło, Żeronie oraz Żychlin.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Pod względem powierzchni zajmuje obszar 128 km². Przeważają użytki rolne, a wśród nich grunty rolne. Duży udział w powierzchni gminy zajmują lasy i grunty leśne. Pozostały obszar stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane, wody, nieużytki oraz tereny różne.

Według podziału fizycznogeograficznego Polski, obszar gminy Grabica położony jest na terytorium trzech mezoregionów. Skrawek zachodniej części gminy należy do mezoregionu Wysoczyzna Łaska, centralną część gminy obejmuje Wysoczyzna Bełchatowska, a wschodnią część Równina Piotrkowska.

Podstawowy układ komunikacji na obszarze gminy tworzą: autostrada A1, droga wojewódzka nr 473, drogi powiatowe oraz drogi gminne. Obszar ten ma dogodne położenie komunikacyjne. Autostrada A1 przebiega przez wschodnią część gminy. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się również droga krajowa 74, która łączy węzeł Wieluń na drodze ekspresowej S8 z przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie. Gmina graniczy również także z drogą krajową nr 91.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego, które przeprowadzono w ramach diagnozy strategicznej, do atutów Gminy Grabica zakwalifikowany został dobry stan części dróg i podejmowanie działań na rzecz poprawy ich stanu oraz dobre położenie administracyjne i komunikacyjne, w tym bliskie położenie Łodzi, Piotrkowa Trybunalskiego i Bełchatowa.

Środowisko przyrodnicze

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2021 r. wynosiła 1 261,66 ha. Lesistość (wskaźnik pokrycia lasem określonej powierzchni) obszaru gminy wyniosła 9,80%, co jest wartością znacznie niższą od średniej wartości dla województwa łódzkiego (21,40%) i kraju (29,60%).

Szata roślinna na terenie gminy jest zróżnicowana, co wiąże się z m.in. z występowaniem blisko siebie terenów rolnych i leśnych. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są w zachodniej i północnej części. Dość licznie na terenie gminy występują takie gatunki drzew jak: buk zwyczajny, grab pospolity, dąb szypułkowy, lipa szerokolistna i klon zwyczajny, natomiast wśród roślin zielnych należy wymienić: turzyce palczastą, zawilec gajowy i szczyr trwały.

Zgodnie z danymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy znajdują się 4 pomniki przyrody. Są to drzewa następujących gatunków: kasztanowiec biały, jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, lipa drobnolistna, buk pospolity, dąb szypułkowy, olsza czarna oraz topola czarna.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Gmina Grabica pod względem hydrograficznym należy do regionu wodnego Środkowej Wisły, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Wisły oraz regionu wodnego Warty, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Odry.

Zgodnie z wykazem JCWP obowiązującym w latach 2016-2021, gmina leży na obszarze 3 zlewni jcwp²:

- RW2000172545289 Strawa,
- RW200017254649 Moszczanka,
- RW600016182854 Grabia do Dłutówki.

W związku z opracowaniem II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy poniżej przedstawiono jednolite części wód powierzchniowych, które obecnie wg nowego podziału znajdują się na terenie gminy:

- RW200010254534829 Rakówka,
- RW20001025453489 Strawa,
- RW600010182853 Grabia do Dłutówki,
- RW200010254649 Moszczanka Właściwa.

Na obszarze miasta i gminy obowiązuje dokument o nazwie „Aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” ustanowiony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300) oraz na części terenu gminy obowiązuje także Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, ustanowiony rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie Planu Gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335). Znajdują się w nim działania dla gminy, zmierzające do poprawy stanu wód.

W latach 2016-2021 monitoringiem zostały objęte wszystkie jcwp znajdujące się na terenie gminy. Wykonana ocena stanu wód wykazała, że ww. jcwp odznaczają się złym stanem wód.

Wszystkie JCWP charakteryzuje zły stan wód i są one zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu i posiada odstępstwa czasowe w trybie art. 4 ust.4, jak i art. 4 ust.5 RDW polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celu środowiskowego.

Według map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego dostępnych na stronie internetowej Geoportal na terenie gminy Grabica nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek.

---

² Zlewnia danej jcwp to obszar obejmujący główną jednolitą część wód powierzchniowych wraz z jej dopływami znajdujący się na znacznie większej powierzchni niż wiodąca jcwp

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Według podziału Polski na 172 JCWPd, teren gminy leży na obszarze dwóch jednolitych częściach wód podziemnych nr 84 (PLGW200084) oraz 83 (PLGW600083).

Kompleksowa ocena stanu (chemicznego i ilościowego) JCWPd badanych w ramach monitoringu diagnostycznego w roku 2019, wykonana przez PIG-PIB, wykazała stan ogólny dobry JCWPd nr 84 oraz ogólny słaby stan JCWPd nr 83.

Jednolita część wód podziemnych PLGW600083 jest w dobrym stanie chemicznym, ale słabym stanie ilościowym w związku z tym jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego w zakresie stanu ilościowego i posiada odstępstwo w trybie art. 4 ust. 5 RDW z uwagi na mniej rygorystyczny cel.

Jednolita część wód podziemnych PLGW600084 jest w dobrym stanie chemicznym oraz dobrym stanie ilościowym w związku z tym nie jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego.

Obszar gminy Grabica leży w obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 401 Niecka Łódzka..

Na terenie gminy Grabica woda dostarczana jest z dwóch ujęć wody, które zlokalizowane są w Ostrowie i Szydłowie. Przy ujęciach wody znajdują się stacje uzdatniania wody. Woda z ujęcia w Ostrowie dostarczana jest do miejscowości: Ostrów, Kamocin, Brzoza, Władysławów, Kafar, Wola Bykowska, Lubanów, Wola Kamocka, Papieże, Doły Brzeskie, Grabica, Boryszów, Dziewuliny. Lutosławice Rządowe, Lutosławice Szlacheckie, Lubonia, Rusociny, Gutów Duży, Gutów Mały, Bleszyn, Niwy Jutroszewskie, Majdany oraz Dziwle. Natomiast woda z ujęcia w Szydłowie dostarczana jest do miejscowości: Szydłów, Cisowa, Zaborów, Żądło, Kobyłki, Kamocinek, Krzepczów, Szydłów Kolonia, Olendry, Polesie, Bąkowiec, Majków Mały, Majków Średni, Majków Folwark oraz Twardosławice.³

Procesy Demograficzne

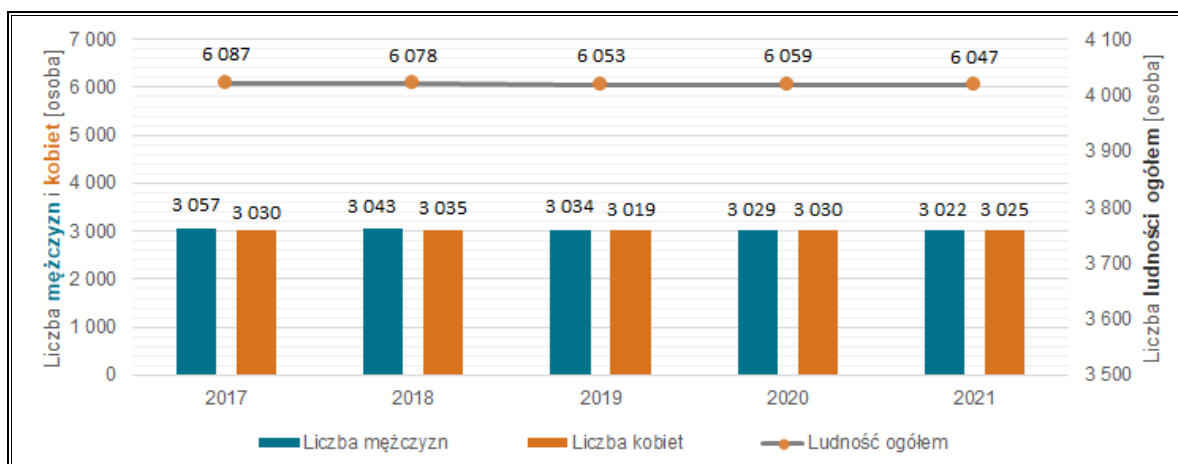
Z punktu widzenia rozpatrywania przyszłych działań i kierunków rozwoju istotne jest rozważenie sytuacji występujących w poszczególnych grupach wiekowych ludności gminy.

Przeprowadzona diagnoza wykazała spadek liczby mieszkańców w ciągu ostatnich lat. Ogólna liczba ludności w okresie 2017-2021 zmniejszyła się o 0,66%. Wpływ na taką sytuację miał m.in. ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji.

---

³ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica oraz dane z Urzędu Gminy Grabica

Wykres 1. Liczba ludności [wg płci] na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 Na terenie gminy rośnie także liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia społeczeństwa i jest to sytuacja spójna z tendencją kraju. Starzenie się społeczeństwa jest niekorzystnym zjawiskiem. Zmieniająca się sytuacja demograficzna będzie w przyszłości skutkowałą zmianą popytu na usługi publiczne związane z opieką i potrzebami osób starszych.

Gospodarka

Gmina Grabica ma charakter rolniczy. Głównym miejscem pracy i źródłem utrzymania dla większości mieszkańców jest praca w gospodarstwach rolnych oraz w zakładach usługowo-handlowych na terenie powiatu piotrkowskiego. W południowej części gminy, prowadzona jest profesjonalna produkcja sałaty oraz rzodkiewki.. Ponadto w Woli Bykowskiej znajduje się również magazyn, którego właścicielem jest P3 Logistic Parks – jedno z większych centrów logistycznych w kraju.

Na przestrzeni lat 2017-2021 ogólna liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy zwiększyła się o 15,71%.

Dominującą sekcją PKD, w której działają podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym, według danych z 2021 roku, jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) – 192 podmioty. W sektorze publicznym dominuje sekcja P – edukacja (13 podmiotów).

Wskaźniki aktywności gospodarczej na terenie gminy w latach 2017-2021 przyjmowały wartości wyższe niż średnie wartości dla powiatu piotrkowskiego, jednak niższe niż średnie wartości dla województwa łódzkiego i kraju.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

W ciągu lat 2017-2021 na obszarze gminy odnotowano spadek bezrobocia, który dotyczył wszystkich grup wiekowych wśród osób bezrobotnych. Ogólna liczba osób bezrobotnych, w podanych latach, zmniejszyła się o 7,29%.

Reasumując, Gmina Grabica oprócz gminy rozwijającej się rolniczo jest również ośrodkiem, w którym zlokalizowane jest jedno z największych centrów magazynowo - dystrybucyjnych. Daje to możliwość zatrudnienia. Brak jest jednak gminnych terenów inwestycyjnych, które mogłyby stanowić dla Gminy dodatkowe korzyści finansowe.

Do najistotniejszych czynników, jakie zostały zdiagnozowane podczas ankietyzacji mieszkańców w zakresie gospodarki, które mogą stać się szansą dla rozwoju gminy, wskazano wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych, zachęcanie firm zewnętrznych do lokowania się na tutejszym terenie, budowę nowych magazynów oraz promocję gminy.

Mieszkalnictwo

W ciągu ostatnich lat obserwuje się nieznaczny wzrost liczby mieszkań na terenie gminy i związany z nim wzrost liczby izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań. Koncentracja budownictwa mieszkaniowego występuje m.in. w Grabicy i większych wsiach. Dla rozwoju mieszkalnictwa na danym terenie istotne są działania w zakresie uzbrojenia obszaru w infrastrukturę techniczną.

Część budynków na obszarze gminy, z uwagi na wysokie zużycie energii i koszty utrzymania, wymaga przeprowadzenia działań termomodernizacyjnych. Redukcja zapotrzebowania na energię do celów ogrzewania i wentylacji przyczyni się w głównej mierze do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery, a także do ograniczenia wysokości kosztów utrzymania danego budynku.

Edukacja i opieka nad dziećmi do lat 3

Na terenie gminy funkcjonują następujące jednostki oświatowe: dwa niepubliczne punkty przedszkolne: „Poziomka” w Grabicy i w Szydłowie i „Akademia Maluszka” w Brzozie, 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, 4 szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. J. Porazińskiej w Boryszowie, Szkoła Podstawowa im. A. Mickiewicza w Brzozie, Szkoła Podstawowa im. W. Witosa w Szydłowie, Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Woli Kamockiej oraz Zespół Szkół Ponadpodstawowych Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Władysława Stanisława Reymonta w Szydłowie.

Dodatkowo w trakcie budowy jest samorządowy żłobek i przedszkole w Grabicy.

Każda ze szkół zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry oraz bogatą ofertę dydaktyczną. Dyrektorzy jednostek oświatowych systematycznie zakupują pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy niezbędny do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Bazę oświatową uzupełniają

znajdujące się przy placówkach szkolnych hale sportowe oraz zespoły boisk sportowych, z których korzystają uczniowie, grupy sportowe oraz mieszkańcy gminy.

Na przestrzeni lat 2017-2021 współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych kształtował się na poziomie poniżej 100,00%, co spowodowane jest tym, że część uczniów z obszaru gminy uczy się w placówkach oświatowych zlokalizowanych poza jej obszarem.

Z analizy wyników egzaminu ósmoklasisty szkół na terenie gminy Grabica w latach 2020-2022 wynika, że w 2020 r. uczniowie uzyskali średnie wyniki niższe od wyników powiatowych i wojewódzkich. W 2021 r. oraz 2022 r. z języka polskiego uczniowie uzyskali wyższe średnie wyniki od wyników wojewódzkich, oraz powiatowych. Natomiast z języka angielskiego zarówno w 2021 r. jak i 2022 r. uczniowie uzyskali wynik niższy od wyników wojewódzkich, jednakże wyższe od wyników powiatowych. Z matematyki w 2021 r. uczniowie uzyskali średnie wyniki wyższe od wyników wojewódzkich i powiatowych, natomiast w 2022 r. z owego przedmiotu uczniowie uzyskali średni wynik niższy zarówno od średniego wyniku dla powiatu, jak i województwa.

Kultura, turystyka, sport i rekreacja

Na terenie gminy Grabica zadania z zakresu popularyzacji kultury realizuje przede wszystkim Gminne Centrum Kultury w Grabicy, a także Gminna Biblioteka Publiczna w Grabicy wraz z filiami w Kamocinie oraz Krzepczowie.

Ponadto na terenie gminy działają pozarządowe organizacje i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest zaspokajanie kulturalnych i rekreacyjnych potrzeb mieszkańców oraz kreowanie kulturalnej tożsamości tego regionu.

Ważną funkcję kulturalną pełnią również jednostki oświatowe oraz świetlice wiejskie, które są uzupełniającym miejscem spotkań mieszkańców oraz życia kulturalnego na obszarze gminy.

Gmina Grabica położona jest w Niece Łódzkiej. Występują tutaj walory przyrodnicze oraz kulturowe, do których należą rzeki, pomniki przyrody oraz obiekty zabytkowe i imprezy kulturalne o zasięgu lokalnym. Na tutejszym terenie działa Centrum Sportowo – Rekreacyjne „PTAK” w Gutowie Małym, które w swojej ofercie ma zarówno ofertę gastronomiczną, jak i hotelową. Na obszarze gminy znajdują się także takie tereny rekreacyjne jak m.in. boiska czy tereny zielone.

Promocja gminy prowadzona jest głównie przez jej stronę internetową, na której znaleźć można więcej informacji nt. miejsc wartych odwiedzenia oraz przez portal społecznościowy Gminnego Centrum Kultury.

Zadania z zakresu upowszechniania sportu na terenie gminy realizują przede wszystkim: placówki oświatowe, przy których znajduje się infrastruktura sportowa. Mieszkańcy mają

dostęp do Centrum Sportu i Rekreacji „PTAK”, 5 sal gimnastycznych przy szkołach, 2 kompleksy sportowe w Boryszowie i Woli Kamockiej (boiska trawiaste i wielofunkcyjne z 60 m bieżnią), gminnego stadionu sportowego w Szydłowie – Kolonii. Na terenie gminy znajdują się miejsca rekreacji i wypoczynku, do których należą: plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Grabicy, boisko sportowe w Polesiu, plac zabaw w Kamocinie, plac zabaw w Krzeczowie, boisko sportowe w Dziewulinach, plac zabaw w Woli Kamockiej, boisko sportowe i plac zabaw w Lutosławicach Rządowych, siłownia zewnętrzna, plac zabaw i boisko sportowe w Twardosławicach, plac zabaw w Grabicy przy łącznicy, plac zabaw w Kobyłkach, plac zabaw w Zaborowie, boisko sportowe w Dziwłach, boisko sportowe w Zaborowie.

Na terenie gminy popularyzacją sportu i aktywności fizycznej zajmują się kluby sportowe: Uczniowski Młodzieżowy Klub Sportowy „Grabka”, Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIX” z siedzibą w Kamocinie.⁴

Reasumując występujące na terenie gminy walory turystyczne i rekreacyjne, sprzyjają aktywnemu i przyjemnemu wypoczynkowi. Jest to obszar cechujący się brakiem zgiełku, hałasu, gdzie panuje spokój. Dziedzictwo kulturowe stanowi również czynnik przyciągający odwiedzających. Wobec powyższego ważnym aspektem jest rozwój produktów i walorów turystycznych na terenie gminy.

Według badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców, w ramach diagnozy, do atutów gminy Grabica i czynników, które mogą stać się szansą dla jej rozwoju, ankietowani zaliczyli atrakcyjne tereny dla sportu (kolarstwo) i rozwoju agroturystyki oraz dostępność obiektów kultury i organizowanie działań kulturalnych.

Ochrona zdrowia

Dostępność do podstawowych usług medycznych na obszarze gminy zapewniają Niepubliczny Ośrodek Zdrowia w Grabicy, Stacja Ratownictwa Medycznego, Ośrodek Rehabilitacji oraz jedna apteka. Szersza baza specjalistycznej opieki medycznej i szpitali świadczona jest w pobliskich większych miastach.

Pomoc społeczna

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie gminy Grabica jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy (GOPS). Ośrodek realizuje zadania administracji rządowej i samorządowej z zakresu pomocy społecznej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021 na terenie gminy Grabica zmniejszyła się o 7,29%, natomiast udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem spadł o 0,1 p. proc.

---

⁴ <https://www.gminagrabica.p> oraz <https://www.facebook.com>

do poziomu 2,5%. Jest to wartość niższa o 0,9 p. proc od średniej wartości dla powiatu piotrkowskiego oraz o 1,9 p. proc. od średniej wartości dla województwa łódzkiego, co jest pozytywnym aspektem.

W latach 2017-2021, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, odnotowano spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny na dzieci, a także mniejszą liczbę dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. W podanym okresie łączna kwota świadczeń rodzinnych utrzymywała się na względnie stałym poziomie, natomiast zmniejszeniu uległa kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami).

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy Grabica zapewnia Policja i Straż Pożarna. Na terenie gminy funkcjonuje Komisariat Policji w Grabicy oraz 19 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

W zakresie bezpieczeństwa, zidentyfikowane problemy nie odbiegają znacząco od tych, które występują w podobnych gminach. Ma to wpływ na odbieranie obszaru gminy w opinii publicznej wśród mieszkańców, jako miejsca spokojnego i bezpiecznego.

Infrastruktura techniczna

Na terenie gminy Grabica nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. Ciepło odbiorcom dostarczane jest za pomocą indywidualnych kotłowni i systemów grzewczych, które zaspokajają potrzeby budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych. W celach grzewczych najczęściej wykorzystywany jest: węgiel kamienny, miał, eko-groszek, drewno, gaz LPG, olej opałowy.⁵

Przy wschodniej granicy gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 300 PN-4,0 MPa, a przy jej północnej granicy przebiega odgałęzienia gazociągu wysokiego ciśnienia DN 300.⁶ Obecnie na terenie tym budynki mieszkalne nie są podłączone do sieci gazowej.⁷ Jednakże zgodnie z informacjami z Urzędu Gminy Grabica, pozyskanymi uprzednio od Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. planowana jest w kolejnych latach budowa sieci gazowej.

Stan zaopatrzenia gminy w infrastrukturę kanalizacyjną jest niewystarczający. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest około 23,9% budynków mieszkalnych. Pozostałe korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych. Stan wyposażenie w sieć wodociągową jest natomiast wysoki. Do sieci wodociągowej podłączonych jest około 92,4% wszystkich budynków mieszkalnych.

---

⁵ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Grabica

⁶ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica

⁷ <https://www.psgaz.pl/>

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Gmina Grabica posiada zadowalający stan sieci energetycznej oraz uporządkowany system gospodarki odpadami. Na jej terenie wykorzystywane są odnawialne źródła energii, głównie energia słoneczna i wiatru. Stan sieci światłowodowej na terenie gminy jest niewystarczający.

Analiza zdolności inwestycyjnej

Zgodnie z danymi ze sprawozdań z wykonania budżetu z ostatnich 5 lat, gmina osiągała coraz wyższe dochody. Ich wartość wzrosła o 14 956 729,19 zł tj. 51,83%, z czego dochody majątkowe wzrosły o 1 406 953,91 zł, a dochody bieżące o 13 549 775,28 zł.

Przez cały okres lat 2017-2021 wypracowywano nadwyżkę budżetową, co uznać należy za pozytywny aspekt planowania i wykonywania dochodów i wydatków bieżących w gminie.

Polityka przestrzenna

Podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica, które zostało przyjęte uchwałą Rady Gminy Grabica nr XXXIV/243/2018 z dnia 17 października 2018 r. Główne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy Grabica mają na celu utrzymanie rolniczej struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz tworzenie nowych warunków dla rozwoju rolnictwa.

Obecnie na terenie gminy Grabica obowiązują dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- dla fragmentu wsi Wola Bykowska przyjęty uchwałą nr VI/53/2019 Rady Gminy Grabica z dnia 14 maja 2019 r.,
- dla fragmentów wsi Papieże, Doły Brzeskie oraz Brzoza przyjęty uchwałą nr XXXIV/248/2022 Rady Gminy Grabica z dnia 31 maja 2022 r.

Analiza SWOT

Tabela 1. Analiza SWOT – wymiar społeczny

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • poczucie bezpieczeństwa i spokoju wśród mieszkańców gminy, • organizowanie wydarzeń i imprez kulturalnych na terenie gminy, • budowa samorządowego żłobka i przedszkola, • zapewnienie opieki dzieciom w wieku powyżej 3 lat w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych, • atrakcyjne miejsca rekreacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby ludności, • rosnący udział ludności w wieku poprodukcyjnym, • ujemny wskaźnik salda migracji, • ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozwój oferty i infrastruktury społecznej, • rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujący proces starzenia się społeczeństwa, • rosnące potrzeby osób starszych i niesamodzielnych, • konkurencyjne wydarzenia kulturalne i sportowe w sąsiednich gminach i miastach.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne położenie gminy niedaleko Łodzi, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego, • przebiegająca autostrada A1, • wzrost liczby podmiotów gospodarczych, • zmniejszający się poziom bezrobocia; • niskie opłaty dla mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym, • brak większej oferty atrakcyjnych miejsc pracy dla osób o wysokich kwalifikacjach, • brak gminnych terenów inwestycyjnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wyznaczenie i zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną przyszłych terenów inwestycyjnych, • promocja gminy i terenów inwestycyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące koszty inwestycji • konkurencyjne tereny inwestycyjne w innych gminach.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • udzielanie mieszkańcom pomocy w zakresie pozyskiwania środków na wymianę indywidualnych źródeł ciepła, • wysoki współczynnik podłączenia budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak połączenia komunikacyjnego ruchu ciężarowego z drogi wojewódzkiej 473 z siecią dróg krajowych i autostrad, • rozproszona zabudowa i problemy z zapewnieniem usług wszystkim mieszkańcom na tym samym poziomie, • brak dostępu do przesyłowej sieci gazowej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa mieszkalnictwa na terenach o zwartej zabudowie, • działania inwestycyjne w zakresie poprawy stanu technicznego dróg i infrastruktury okołodrogowej, • pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozwój infrastruktury technicznej, • rozwój szybkiego Internetu, • wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja środowiska naturalnego (m.in. zanieczyszczenie powietrza), • nasilające się zmiany klimatyczne (m.in. ocieplanie się klimatu, susze, ulewne deszcze), • przerwy w dostawie prądu.

Źródło: Opracowanie własne

Potencjał gminy Grabica

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grabica zidentyfikowano zasoby oraz produkty i usługi, mogące przynieść korzyści bezpośrednie lub pośrednie dla mieszkańców gminy.

Do głównych atutów gminy, świadczących o jego potencjale rozwojowym należą następujące zasoby oraz produkty i usługi:

a) zasoby (charakterystyczne, nieprzetworzone i użyteczne elementy, materialne lub niematerialne, którymi gmina dysponuje):

- atrakcyjne położenie pod względem inwestycyjnym niedaleko Łodzi, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego. Dodatkowo przez obszar gminy przebiega autostrada A1 i droga wojewódzka nr 473. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się również droga krajowa 74, która łączy węzeł Wieluń na drodze ekspresowej S8 z przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie. Gmina graniczy również także z drogą krajową nr 91,
- obiekty posiadające wartość zabytkowo – kulturalną w gminie, m.in.: murowany, parterowy spichlerz napoleoński, młyn motorowy, kościół parafialny drewniany p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej we wsi Żeronie, kościół filialny rzymsko-katolicki. p.w. św. Wojciecha w Krzepczowie, które stanowią atrakcję dla odwiedzających. Na

obszarze gminy znajdują się również inne ciekawe obiekty, które urozmaicają i wzbogacają wartość kulturową gminy,

b) produkty i usługi (materialne produkty, zdarzenia oraz usługi, które są oferowane przez gminę Grabica):

- zagospodarowane tereny zielone,
- zaplecze sportowo-rekreacyjne,
- wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, które ograniczają emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego,
- dobry poziom bezpieczeństwa publicznego i przeciwpożarowego (policja, straż pożarna), który budzi poczucie bezpieczeństwa i spokoju w opinii publicznej wśród mieszkańców,
- organizowanie wydarzeń i imprez kulturalnych na terenie gminy,
- działania inwestycyjne w zakresie poprawy stanu infrastruktury technicznej (drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą, sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, energetyczne i teletechniczne),
- dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej oraz szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego,
- magazyn P3 Logistic Parks, jedno z większych centrum logistycznych w kraju.

Potencjał rozwojowy Gminy opiera się głównie na wymienionych powyżej zasobach i produktach przyrodniczo-krajobrazowych, historycznych i kulturowych.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań

Wizja

Wizja rozwoju określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem, jak Gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe, określono następującą wizję rozwoju: **W roku 2030 Gmina Grabica jest przyjaznym miejscem dla mieszkańców, stwarzającym dobre warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i rolnictwa, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i sportowo-rekreacyjną, troszczącą się o swoje środowisko przyrodnicze i kulturowe.**

Strategia Rozwoju powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jego ożywienie społeczno-gospodarcze oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i turystyczno-rekreacyjnej.

Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zdiagnozowane w ramach przeprowadzonej diagnozy Gminy. Cele strategiczne wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju Gminy. Wytarczają kierunki, którymi należy podążać, by osiągnąć założony w niej stan. W ramach niniejszej Strategii określono 3 cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym:

Wymiar społeczny:

— Wysoki kapitał społeczny.

Wymiar gospodarczy:

— Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna.

Wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura):

— Dobry stan środowiska naturalnego.

Wymiary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania i cele zrealizowane w jednym wymiarze rozwojowym wpływają na realizację zadań i celów w innym, dzięki czemu powstaje efekt synergii wzmacniający osiągnięcie wymaganych wskaźników, co tylko przyspiesza realizację określonej wizji rozwoju Gminy.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację szczegółowych celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne

Wymiar społeczny	Wymiar gospodarczy	Wymiar przestrzenny
Cele strategiczne		
1. Wysoki kapitał społeczny	2. Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna	3. Dobry stan środowiska naturalnego
Cele operacyjne		
1.1. Wysokiej jakości usługi społeczne; 1.2. Upowszechniona kultura i dziedzictwo kulturowe; 1.3. Aktywne społeczeństwo, które nie jest wykluczone społecznie; 1.4. Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.	2.1. Dobrze prosperująca strefa inwestycyjna; 2.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy; 2.3. Sprawny i bezpieczny system komunikacyjny; 2.4. Nowoczesna infrastruktura techniczna; 2.5. Współpraca gminy na poziomie ponadlokalnym.	3.1. Adaptacja do zmian klimatu; 3.2. Gospodarka niskoemisyjna; 3.3. Zachowane zasoby środowiska przyrodniczego.

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 1. Wysoki kapitał społeczny:

- Cel operacyjny 1.1. Wysokiej jakości usługi społeczne,
- Cel operacyjny 1.2. Upowszechniona kultura i dziedzictwo kulturowe,
- Cel operacyjny 1.3. Aktywne społeczeństwo, które nie jest wykluczone społecznie,
- Cel operacyjny 1.4. Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.

W ramach pierwszego celu operacyjnego realizowane będą działania z zakresu poprawy jakości usług społecznych. Należą do nich m.in. zwiększenie jakości i oferty edukacyjnej, wsparcie instytucji opieki nad małymi dziećmi poprzez tworzenie nowych żłobków i przedszkoli, zwiększenie efektywności i skuteczność administracji samorządowej oraz funkcjonowania usług publicznych, wsparcie organizacji pozarządowych oraz wzrost bezpieczeństwa mieszkańców. Powyższe działania nie tylko poprawią ogólną jakość życia mieszkańców, ale podniosą również atrakcyjność gminy. Część działań skierowana jest ponadto dla osób młodych, co sprzyja rozwojowi społeczno-ekonomicznemu, gdyż to młodzi ludzie stanowią siłę napędową współczesnych społeczeństw. Wzrost możliwości aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym gminy, możliwość szybszego powrotu rodziców na rynek pracy przez zapewnienie instytucjonalnej opieki nad małymi dziećmi czy dostęp do wysokiej jakości edukacji są jednymi z czynników, które wpływają na wybór miejsca zamieszkania przez młode rodziny oraz osoby planujące jej założenie. Powyższe czynniki społeczne mają również wpływ na trwalsze budowanie relacji społecznych oraz na poprawę tożsamości lokalnej. Ponadto tworzą także

podstawę do rozwoju społecznego i gospodarczego oraz wzrostu aktywności społecznej. Aktywność taka wpływa m.in. na wzrost liczby organizacji pozarządowych, działających na rzecz rozwoju lokalnego i podniesienia poziomu życia mieszkańców. Realizacja wyżej określonych celów operacyjnych poprawi jakość życia mieszkańców oraz uatrakcyjni wizerunek gminy.

W ramach drugiego celu operacyjnego planowane są działania z zakresu upowszechniania kultury oraz ochrony wartości i kształtowania dziedzictwa kulturowego, w tym opieki nad obiektami zabytkowymi. Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Dziedzictwo kulturowe jest fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania dorobku dla przyszłych pokoleń. Cel ten obejmuje m.in. poprawę stanu obiektów i obszarów zabytkowych, edukację mieszkańców i wzrost świadomości społecznej dotyczący zachowania i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego regionu oraz także rozbudowę infrastruktury społeczno-kulturowej i rozwój oferty kulturalnej dla mieszkańców. Powyższe działania wpłyną na poprawę bezpieczeństwa, jakości i komfortu życia mieszkańców.

Kolejnym aspektem jest aktywizacja i pomoc społeczna oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W tym zakresie zaplanowano m.in. realizację nowych programów aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz likwidację barier architektonicznych. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa sprawia, iż kluczowa jest intensyfikacja działań samorządu w tym zakresie i powoduje to zmianę zapotrzebowania na usługi społeczne. Dodatkowo zaplanowano również wsparcie rodzin z problemami społecznymi i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie liczby osób korzystających z usług pomocy społecznej.

Czwarty cel operacyjny ma za zadanie zwiększenie oferty i rozbudowę infrastruktury sportowej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej. W ramach niniejszego celu zaplanowano m.in. modernizację obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy oraz poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, nie tylko dla młodzieży, ale dla mieszkańców gminy w każdym wieku. Wzrost liczby obiektów sportowych i wypoczynkowo-rekreacyjnych oraz miejsc spędzania czasu wolnego wpłynie na wzrost aktywności ruchowej mieszkańców. Spowoduje to ogólną poprawę kondycji fizycznej i zdrowotnej mieszkańców gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Tabela 5. Cel strategiczny 1: Wysoki kapitał społeczny

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik oceny osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.1. Wysokiej jakości usługi społeczne					
Zwiększenie jakości edukacji oraz wsparcie instytucji opieki nad małymi dziećmi	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost jakości edukacji - poprawa dostępu do edukacji - wzrost liczby żłobków i przedszkoli - żłobki i przedszkola dobrze wyposażone - wzrost oferty opieki nad małymi dziećmi 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrealizowanych projektów poprawiających jakość edukacji - Liczba wspartych obiektów edukacyjnych - Liczba funkcjonujących żłobków i przedszkoli 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Jednostki oświatowe 	2023-2030
Efektywne funkcjonowanie administracji samorządowej	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększona efektywności i skuteczność administracji samorządowej oraz funkcjonowania usług publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba działań podjętych z zakresu efektywnego funkcjonowania administracji samorządowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Wsparcie organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> - integracja społeczeństwa - polepszenie jakości życia mieszkańców - wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym miasta i gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba organizacji pozarządowych uczestnicząca w życiu publicznym miasta i gminy - Liczba projektów realizowanych z organizacjami pozarządowymi 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Wzrost bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost bezpieczeństwa mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba dofinansowanych jednostek OSP 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 1.2. Upowszechniona kultura i dziedzictwo kulturowe					
Rozwój usług społecznych i kulturalnych	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa dostępności mieszkańców do usług kultury - integracja społeczeństwa - świetlice wiejskie w dobrym stanie technicznym - wzrost oferty kulturalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wybudowanych i zmodernizowanych budynków użyteczności publicznej - Liczba zorganizowanych wydarzeń i imprez kulturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik oceny osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Ochrona dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu zabytków - wzrost świadomości społecznej dotyczącej zachowania dziedzictwa kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zabytków i obiektów zabytkowych, których stan technicznych uległ poprawie - Liczba zorganizowanych działań o tematyce kształtowania dziedzictwa kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 1.3.					
Aktywne społeczeństwo, które nie jest wykluczone społecznie					
Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dostępności infrastruktury publicznej dla osób z niepełnosprawnością - rozwinięta oferta usług społecznych skierowanych do seniorów - nowe programy aktywizujące osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami, - rozwój usług opiekuńczych 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych - Liczba działań aktywizujących skierowanych do osób starszych - Liczba utworzonych nowych programów aktywizujących osoby starsze - Liczba uczestników działań aktywizujących - Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy 	2023-2030
Wsparcie rodzin z problemami społecznymi i zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększona liczba programów profilaktycznych - spadek liczby osób korzystających z usług pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba programów profilaktycznych - Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny - Liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 1.4.					
Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna					
Rozbudowa infrastruktury sportowej	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty spędzania wolnego czasu - wzrost liczby obiektów sportowych - obiekty sportowe w dobrym stanie technicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów sportowych - Liczba zorganizowanych imprez sportowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030

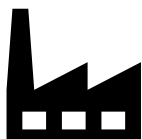
Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik oceny osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Wzmacnianie oferty rekreacyjno-wypoczynkowej	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty spędzania wolnego czasu, - rozwój oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 2. Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna:

- Cel operacyjny 2.1. Dobrze prosperująca strefa inwestycyjna,
- Cel operacyjny 2.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy,
- Cel operacyjny 2.3. Sprawny i bezpieczny system komunikacyjny,
- Cel operacyjny 2.4. Nowoczesna infrastruktura techniczna,
- Cel operacyjny 2.5. Współpraca gminy na poziomie ponadlokalnym.

Według przeprowadzonej diagnozy obszar gminy charakteryzuje nieduży poziom przedsiębiorczości. Mała liczba atrakcyjnych miejsc pracy, powoduje odpływ ludzi młodych i wykształconych do większych miast oraz niską bazę gospodarczą gminy. Wobec tego kluczowym stają się działania polegające na zwiększeniu jej atrakcyjności inwestycyjnej. Osiągnięcie tego celu zakłada się poprzez wyznaczenie obszarów inwestycyjnych z przywilejami podatkowymi oraz realizację działań na rzecz pozyskania nowych inwestorów

Ważne są również działania zachęcające mieszkańców poprzez materiały promocyjne i szkolenia do doskonalenia swoich umiejętności oraz wprowadzenie instrumentów ułatwiających procedury formalne związane z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Efektem takiego wsparcia będzie wzrost umiejętności przedsiębiorczych wśród mieszkańców oraz powstanie nowych działalności gospodarczych i miejsc pracy. Wpłynie to nie tylko na polepszenie sytuacji gospodarczej na obszarze gminy, ale poprawi również zamożność i jakość życia mieszkańców. Przeważającą część gminy Grabica pokrywają użytki rolne, co kwalifikuje ją jako typową gminę rolniczą. Rolnictwo stanowi na tutejszym obszarze ważną gałąź gospodarki i zapewnia miejsca pracy dla znacznej części mieszkańców. Z tego powodu zaplanowano również działania z zakresu wsparcia lokalnych przedsiębiorców i grup producenckich.

Głównym problemem z zakresu komunikacji jest brak połączenia komunikacyjnego ruchu ciężarowego z drogi wojewódzkiej 473 z siecią dróg krajowych i autostrad. Sytuacja taka stanowi istotną barierę rozwoju i ogranicza rozwój gospodarczy tutejszego obszaru, nie tylko będąc mało atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów, ale także utrudniając przemieszczanie się mieszkańców gminy. Z tego powodu istotną inwestycją jest bezpośrednie połączenie sieci dróg na obszarze gminy z przebiegającymi w bezpośrednim sąsiedztwie drogami krajowymi. Ponadto zaplanowane są również pozostałe działania z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej i okołodrogowej, które posłużą m.in. zmniejszeniu wykluczenia

komunikacyjnego, skrócenia czasu dojazdów, poprawy komfortu transportu drogowego oraz wzrostowi bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

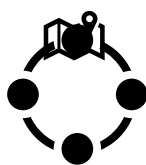
Dostęp do podstawowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wpływa nie tylko na poprawę jakości życia mieszkańców, ale również na poprawę stanu środowiska naturalnego i możliwość prowadzenia inwestycji na danym obszarze. Podwyższa również jego atrakcyjność inwestycyjną. W związku z powyższym w ramach niniejszego celu strategicznego zaplanowano rozbudowę i modernizację infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Rozbudowa infrastruktury technicznej będzie również postępować równolegle z pojawieniem się potrzeb związanych z rozwojem inwestycji.

Wysoka dostępność i jakość technologii cyfrowych podnosi zarówno poziom życia mieszkańców, jak i sprawne funkcjonowanie i rozwój gospodarki. W obliczu dynamicznie rosnącego zapotrzebowania na technologie cyfrowe najistotniejsze jest wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do Internetu szerokopasmowego o wysokich przepustowościach. W związku z tym przewiduje się rozbudowę światłowodowej sieci telekomunikacyjnej oraz sieci komórkowej.

Jedną z ważniejszych planowanych inwestycji do realizacji na obszarze gminy jest prowadzenie działań przyczyniających się do wybudowania sieci gazowej. Gaz ziemny spala się bez powstawania dymu i sadzy, co odciąża środowisko naturalne i eliminuje działania związane z utrzymaniem czystości. Ponadto gazyfikacja zwiększa także atrakcyjność danego obszaru.

Piątym celem operacyjnym jest współpraca gminy na poziomie ponadlokalnym, która w głównej mierze polegać będzie na dążeniu do wspólnej realizacji określonych działań, służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu tutejszemu regionowi. Gmina Grabica należy do Lokalnej Grupy Działania oraz do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. W ich ramach realizować będą zintegrowane, kompleksowe projekty dotyczące m.in. rozwoju zrównoważonego transportu publicznego, zwiększania efektywności energetycznej, poprawy stanu środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie jakości powietrza, wzrostu atrakcyjności osadniczej, wsparcia rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego czy rozwoju kultury, turystyki i rekreacji.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Tabela 6. Cel strategiczny 2: Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 2.1. Dobrze prosperująca strefa inwestycyjna					
Utworzenie strefy inwestycyjnej	<ul style="list-style-type: none"> - nowe tereny inwestycyjne - dopasowane zapisy w planach przestrzennych 	<ul style="list-style-type: none"> - Powierzchnia strefy inwestycyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Promocja terenów inwestycyjnych	<ul style="list-style-type: none"> - większa liczba realizowanych działań na rzecz pozyskania nowych inwestorów - zwiększona liczba materiałów promocyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrealizowanych działań promocyjnych - Liczba realizowanych działań na rzecz pozyskania nowych inwestorów 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 2.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy					
Kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom wiedzy mieszkańców z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej - zwiększenie liczby przedsiębiorców na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zarejestrowanych nowych podmiotów gospodarczych - Liczba uczestników działań edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy 	2023-2030
Wsparcie lokalnych przedsiębiorców i grup producenckich	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost jakości produktów rolniczych - intensyfikacja rolnictwa oraz osiągnięcie wysokiego poziomu produkcji rolnej - utworzenie nowych miejsc handlu - poprawa dostępności podstawowych produktów spożywczych i przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zarejestrowanych nowych podmiotów gospodarczych - Liczba działań podjętych w zakresie wsparcia lokalnych przedsiębiorców i grup producenckich - Liczba utworzonych miejsc handlu 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Mieszkańcy gminy - Podmioty prywatne 	2023-2030
Cel operacyjny 2.3. Sprawny i bezpieczny system komunikacyjny					
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru gminy - infrastruktura drogowa w dobrym stanie technicznym - poprawa komfortu transportu drogowego 	<ul style="list-style-type: none"> - Długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Budżet powiatu - Budżet województwa 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Starostwo Powiatowe w Piotrkowie Trybunalskim 	2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie emisji liniowej zanieczyszczeń - utworzenie bezpośredniego połączenia gminy z siecią dróg krajowych 		<ul style="list-style-type: none"> - Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego⁸ 	
Poprawa infrastruktury okołodrogowej	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie efektywności energetycznej oświetlenia ulicznego - zmniejszenie emisji liniowej zanieczyszczeń - wysoki poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba punktów rozbudowanego lub zmodernizowanego oświetlenia ulicznego - Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu poprawy infrastruktury okołodrogowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Budżet województwa - Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego - Spółka energetyczna 	2023-2030
Cel operacyjny 2.4. Nowoczesna infrastruktura techniczna					
Budowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej	<ul style="list-style-type: none"> - wysokiej jakości infrastruktura wodociągowa - zapewnienie bieżących dostaw wody - zwiększony dostęp mieszkańców do sieci wodociągowej - stacje uzdatniania wody w dobrym stanie technicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci wodociągowej - Przewidywana liczba osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę - Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - NFOŚiGW w Warszawie - WFOŚiGW w Łodzi - KPGK Sp. z o.o. - PROW 2014-2020, 2021-2027 - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Budowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> - wysokiej jakości infrastruktura kanalizacyjna - zwiększony dostęp mieszkańców do sieci kanalizacyjnej - wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków 	<ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci kanalizacyjnej - Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej - Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - PROW 2014-2020, 2021-2027 - Środki własne mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Mieszkańcy gminy 	2023-2030

⁸ Utworzenie bezpośredniego połączenia gminy z siecią dróg krajowych – w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego nie ma obecnie zapewnionego finansowania na tego typu działanie i nie jest ono ujęte w Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Łódzkiego, a ostateczna decyzja o jego ewentualnej realizacji będzie zależna od planów zarządcy infrastruktury

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	<ul style="list-style-type: none"> - zbiorniki bezodpływowe w dobrym stanie technicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków - Liczba wyremontowanych zbiorników bezodpływowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 		
Budowa sieci gazowej	<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonująca infrastruktura gazowa - dostęp mieszkańców do sieci gazowej 	<ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci gazowej - Liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej - Liczba wybudowanych przyłączy gazowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Spółka gazownictwa 	2023-2030
Rozwój przewodowej i bezprzewodowej infrastruktury teleinformatycznej	<ul style="list-style-type: none"> - dobrze funkcjonująca przewodowa i bezprzewodowa infrastruktura teleinformatyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci światłowodowych - Liczba wybudowanych przyłączy dostępowych - Liczba wybudowanych lub rozbudowanych obiektów infrastruktury LTE oraz 5G 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 2.5.					
Współpraca gminy na poziomie ponadlokalnym					
Realizacja działań i inwestycji ponadlokalnych	<ul style="list-style-type: none"> - współpraca w zakresie inwestycji i rozwoju z Lokalną Grupą Działania - współpraca w ramach ZIT Miejski Obszar Funkcjonalny Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów - współpraca z powiatem w zakresie inwestycji drogowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrealizowanych działań i inwestycji ponadlokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - Budżet gminy - Środki własne jednostek zewnętrznych - Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy w Grabicy - Lokalna Grupa Działania, - Miejski Obszar Funkcjonalny Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów - Starostwo Powiatowe w Piotrkowie Trybunalskim, - Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego 	2023-2030

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 3. Dobry stan środowiska naturalnego:

- Cel operacyjny 3.1. Adaptacja do zmian klimatu,
- Cel operacyjny 3.2. Gospodarka niskoemisyjna,
- Cel operacyjny 3.3. Zachowane zasoby środowiska przyrodniczego.

Działania z zakresu poprawy stanu środowiska wpływają na zrównoważony rozwój i prawidłowe funkcjonowanie gminy. Cechą zrównoważonego i harmonijnego rozwoju jest równowaga pomiędzy tymi elementami, która polega na wyodrębnieniu mocnych stron każdego elementu i niwelowaniu działań powodujących negatywne skutki i konsekwencje.

Występujące w ostatnich kilku dekadach skutki zmieniającego się klimatu, zwłaszcza wzrostu temperatury, częstotliwości i nasilania zjawisk ekstremalnych, systematycznie się pogłębiają. Stanowią tym samym zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski. Konieczne jest zatem podjęcie działań na rzecz dostosowania się (adaptacji) do prognozowanych skutków zmian klimatu, które powinny być realizowane jednocześnie z działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych (mitygacja). Biorąc powyższe pod uwagę, gmina zaplanowała działania z zakresu usprawnienia funkcjonowania jednostek OSP, zrównoważonego gospodarowania wodami, zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców oraz także realizacji działań niskoemisyjnych i poprawy jakości powietrza, w tym termomodernizacji budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dodatkowo zakłada się również prowadzenie działań mających na celu ochronę zasobów środowiska przyrodniczego oraz racjonalnej gospodarki odpadami, w tym wsparcie działań na rzecz skutecznego usuwania azbestu.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Tabela 7. Cel strategiczny 3: Dobry stan środowiska naturalnego

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 3.1. Adaptacja do zmian klimatu					
Usprawnienie funkcjonowania jednostek OSP	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców – zmniejszenia ryzyka oddziaływania zdarzeń meteorologicznych o dużej intensywności 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba wspartych jednostek OSP 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Zrównoważone gospodarowanie wodami	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona naturalnych koryt cieków – ochrona naturalnej retencji gruntów – poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych – rowy i urządzenia melioracyjne w dobrym stanie technicznym, – zwiększona retencja i zagospodarowane wody opadowe i roztopowe – minimalizacja utraty naturalnej retencji i odpływu odprowadzonych wód, – rozwój niebieskiej i zielonej infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba nowo wybudowanych instalacji małej retencji na terenie gminy – Liczba udrożnionych rowów lub zmodernizowanych urządzeń melioracyjnych – Liczba wprowadzonych rozwiązań minimalizujących utratę naturalnej retencji lub spowalniających odpływ odprowadzanych wód – Liczba powstałych obiektów niebieskiej i zielonej infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Środki własne właścicieli nieruchomości i obiektów. – Środki własne właścicieli systemów odwodnieniowych (właścicieli obiektu) i/lub jednostek odpowiedzialnych za utrzymanie kopalń wyłączonych z eksploatacji/właścicieli koncesji górniczych; – Środki własne właścicieli gruntów; – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne – Środki Wód Polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy – Właściciele nieruchomości i obiektów – Właściciele systemów odwodnieniowych (właściciele obiektu) i/lub jednostki odpowiedzialne za utrzymanie kopalń wyłączonych z eksploatacji/właściciele koncesji górniczych – Właściciele gruntów – Wody Polskie 	2023-2030
Edukacja ekologiczna mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeprowadzonych działań i szkoleń edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – WFOŚiGW – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Cel operacyjny 3.2. Gospodarka niskoemisyjna					
Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz obiektów użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> – spadek emisji zanieczyszczeń – poprawa komfortu cieplnego w budynkach 	<ul style="list-style-type: none"> – Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – Liczba ztermomodernizowanych 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy – Mieszkańcy gminy – Podmioty prywatne 	2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa efektywności energetycznej budynków - dostępność nowoczesnych rozwiązań technicznych - adaptacja do zmian klimatu - poprawa stanu środowiska - wzrost świadomości społecznej na temat jakości powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> – budynków mieszkalnych i obiektów publicznych – Liczba przeprowadzonych działań niskoemisyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 		
Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii - dostępność nowoczesnych rozwiązań technicznych - poprawa efektywności energetycznej budynków - wzrost świadomości społecznej na temat jakości powietrza - monitorowany na bieżąco stan jakości powietrza na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba wybudowanych instalacji OZE – Produkcja energii ciepłej oraz elektrycznej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE – Liczba utworzonych punktów pomiarowych jakości powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy – Mieszkańcy gminy – Podmioty prywatne 	2023-2030
Cel operacyjny 3.3. Zachowane zasoby środowiska przyrodniczego					
Poprawa stanu zasobów przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> - zasoby przyrodnicze gminy w dobrym stanie - stała kontrola stanu środowiska przyrodniczego - ukształtowany spójny regionalny system obszarów chronionych województwa, którego strategicznym elementem w gminie Grabica jest proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu Tuszynsko-Dłutowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba zrealizowanych działań z zakresu utrzymania istniejących obszarów zieleni urządzonej – Powierzchnia terenów zieleni – Liczba utworzonych Obszarów Chronionego Krajobrazu na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030
Sprawny system gospodarowania odpadami	<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonalny system gospodarowania odpadami komunalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> – Ilość odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny 	<ul style="list-style-type: none"> – Budżet gminy – Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Gminy w Grabicy 	2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowe gromadzenie i pozbywanie się odpadów przez mieszkańców, w tym odpadów z działalności rolniczej - spadek udziału wyrobów azbestowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość azbestu poddanego utylizacji - Ilość folii rolniczej poddanego utylizacji - Liczba zlikwidowanych tzw. „dzikich wysypisk” 			

Źródło: Opracowanie własne

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne zadania inwestycyjne. Wynika on przede wszystkim z zapisów Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica oraz pozostałych dokumentów planistycznych opracowanych na poziomie regionalnym tj. Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

Na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 do kluczowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa łódzkiego, dotyczących obszaru gminy Grabica, zaliczono:

- położenie w obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów, dla którego szczególnie istotna będzie realizacja zintegrowanych kompleksowych projektów ponadlokalnych. W nowej perspektywie finansowej 2021-2027, przewidziano wsparcie dla MOF w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Współpraca w zakresie MOF pozwoli wzmocnić powiązania funkcjonalno-przestrzenne między ośrodkami powiatowymi a obszarami wiejskimi będącymi w strefach ich bezpośredniego oddziaływania, a także przyczyni się do powstania konkurencyjnych obszarów dynamicznego wzrostu gospodarczego, zapewniających mieszkańcom wysoki poziom życia oraz adaptujących się do zmian demograficznych i klimatycznych,
- zachowanie materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym istniejące obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków oraz pozostałe elementy budujące potencjał turystyczno-kulturowy. Ponadto zakłada się również ochronę przestrzeni o znacznej ekspozycji widokowej poprzez m.in. zachowanie i właściwe kształtowanie przedpoli ekspozycji punktów widokowych,
- ochronę zasobów przyrody – działania związane z kształtowaniem spójnego regionalnego systemu obszarów chronionych województwa (SOCh), którego strategicznym elementem w gminie Grabica jest proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu Tuszyńsko-Dłutowski,
- położenie wschodniej części gminy w obszarze rozwoju branży logistycznej, co związane jest z przebiegającą autostradą A1 i strefą oddziaływania sieci TEN-T,
- rozwój systemów teleinformatycznych m.in. poprzez zwiększanie zasięgu emisji fal radiowo – telewizyjnych,
- rozwój energetyki wykorzystującej OZE, m.in. poprzez budowę elektrowni wiatrowych, budowę elektrowni słonecznych i budowę ciepłowni geotermalnych,
- rozwój systemu gazociągów,
- rozwój systemów wodociągowych i kanalizacyjnych,
- racjonalizację gospodarki odpadami,

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

- poprawę efektywności oczyszczania województwa z azbestu,
- racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi, w tym poprzez ochronę gleb najwartościowszych klas bonitacyjnych (I-IV) i ograniczanie sposobu ich zagospodarowania na cele, które nie są związane z funkcją rolniczą,
- ochronę i racjonalne gospodarowanie złożami kopalin,
- zwiększanie i poprawę jakości zasobów wodnych,
- poprawę jakości powietrza,
- przeciwdziałanie skutkom i adaptacja do zmian klimatu.

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica polityka przestrzenna gminy Grabica zakłada przede wszystkim utrzymanie rolniczej struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz tworzenie nowych warunków dla rozwoju rolnictwa.

Do głównych kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy Grabica w sferze osadnictwa i zabudowy zaliczono wyznaczenie czytelnych granic zainwestowania wsi, co umożliwi koncentrację inwestycji, w tym celu publicznego, podnoszących jakość pracy i zamieszkania oraz ukształtowanie zdrowego, bezpiecznego i estetycznego środowiska zamieszkania poszczególnych miejscowości, w oparciu o lokalne walory funkcjonalno-przestrzenne, z zachowaniem głównych cech ich struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Do głównych kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy Grabica w sferze systemu obszarów otwartych zaliczono ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy, ochronę zagospodarowania siedlisk rolniczych oraz ich komunikacji z obszarem gminy, a także ochronę i efektywne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Do głównych kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy Grabica w sferze gospodarczej zaliczono restrukturyzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, rozwój funkcji pozarolniczych, uzupełniających strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy w obszarach o predyspozycjach lokalizacyjnych oraz rozwój funkcji wspomagających rolnictwo, związanych z promocją walorów krajobrazowych gminy.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica rozróżniono V stref zagospodarowania przestrzennego odpowiadającym zróżnicowaniu kierunków i zasad zagospodarowania (typy polityki przestrzennej) w obszarze gminy. Są to:

- Strefa I – zachodnia część gminy – rolnictwo/ mieszkalnictwo/ rekreacja,
- Strefa II – centralna część gminy – rolnictwo/ mieszkalnictwo/ usługi,
- Strefa III – północna i centralno-wschodnia część gminy – rolnictwo/ hodowla/ mieszkalnictwo,

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

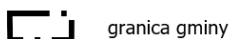
- Strefa IV – południowo-wschodnia część gminy – rolnictwo/ produkcja szklarniowa/ mieszkalnictwo,
- Strefa V – wschodnia część gminy – rolnictwo/ produkcja nierolnicza/ mieszkalnictwo/ usługi.

Opracowanie graficzne modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej

Na poniższym rysunku przedstawiono model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Grabica w zakresie kierunków rozwoju.

Legenda:

Elementy ogólne

granica gminy

Użytkowanie terenu

tereny przeznaczone pod zabudowę zagrodową i mieszkaniową jednorodzinną

tereny przeznaczone pod zabudowę usługowo-mieszkaniową

tereny przeznaczone pod zabudowę produkcyjną

tereny przeznaczone pod zabudowę sportu i rekreacji

tereny użytkowane rolniczo

tereny zieleni naturalnej i urządzonej

tereny lasów

złóża, tereny i obszary górnicze

obszary gleb najwyższych klas (I-III)

System transportowy

autostrada A1, trasa europejska E-75, sieć TEN-T

droga ekspresowa S8, sieć TEN-T

drogi krajowe

drogi wojewódzkie

lokalny układ komunikacyjny

powiązania komunikacyjne

port lotniczy

obszar predysponowany do kształtowania warunków inwestycyjnych i organizacyjno-technicznych dla rozwoju logistyki

System osadniczy

Grabica siedziba gminy Grabica

Szydłów pozostałe miejscowości

System przyrodniczo-kulturowy

cieki wodne

zbiorniki wodne

obszary cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, nie objęte ochroną prawną

pomniki przyrody

lokalne korytarze ekologiczne

zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

punkt widokowy

szlak rowerowy „Do Węgla Brunatnego – Skarby Ziemi Sieradzkiej”

szlak rowerowy „Szlak Osad Młyńskich I Ekofarm Nad Grabią”

Infrastruktura techniczna

napowietrzna linia elektroenergetycznego najwyższego napięcia 400 kV

napowietrzna linia elektroenergetycznego wysokiego napięcia 220 kV

gazociąg wysokiego ciśnienia DN 300

rurociąg paliwowy

farma wiatrowa

stacja przekaźnikowa radiowo-telewizyjna

oczyszczalnia ścieków

lokalna oczyszczalnia ścieków

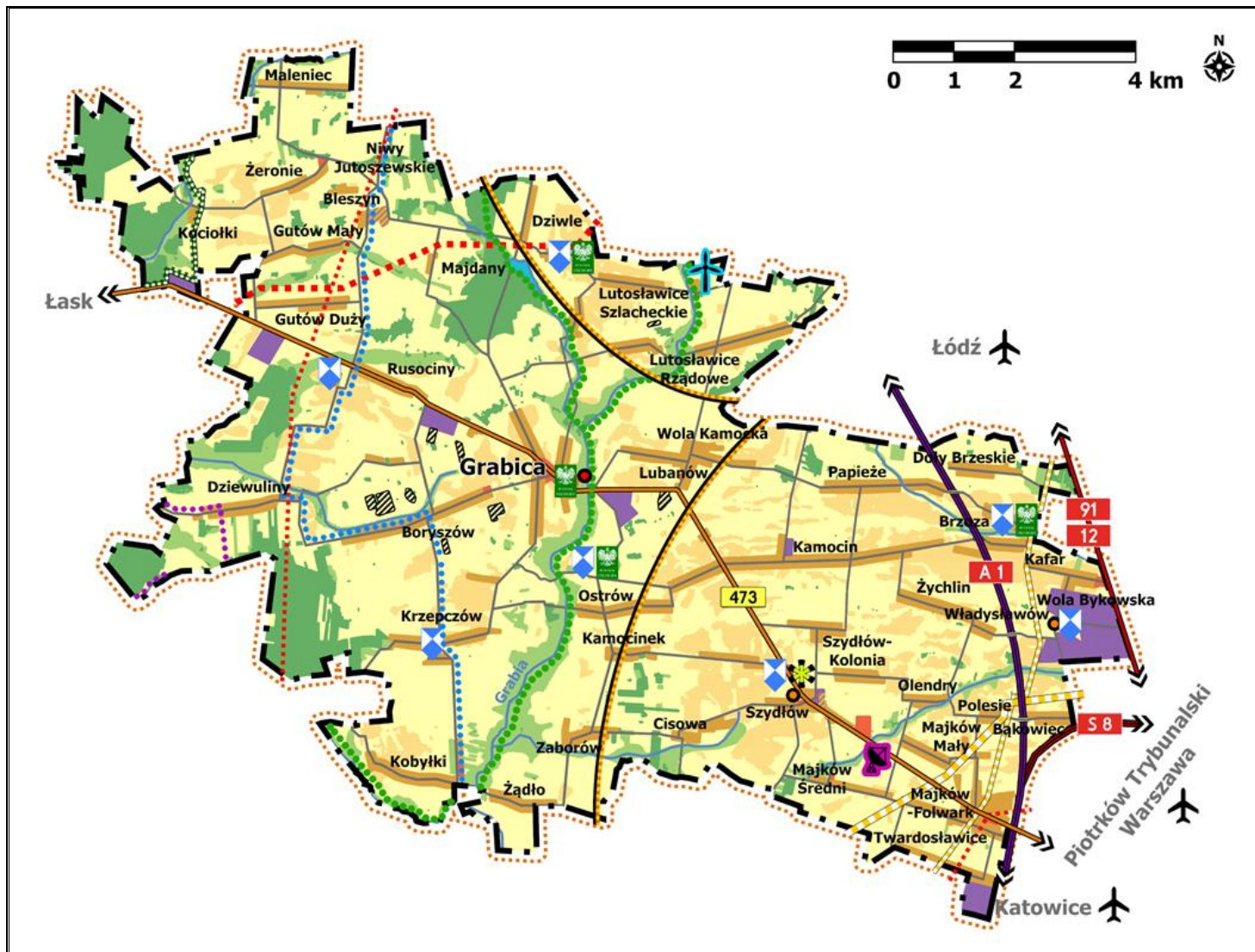
Obszary Strategicznej Interwencji zidentyfikowane na poziomie wojewódzkim, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Samorząd Województwa

Miejski Obszar Funkcjonalny Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Grabica

Źródło: Opracowanie własne

4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Grabica

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono głównie na podstawie kierunków rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy, wskazanych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica.

Tereny o funkcjach mieszkaniowych:

Charakterystyka: obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz zagrodowej, z częściowo obecną funkcją usługową.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- dopuszczenie lokalizacji usług nieuciążliwych jako zabudowy usługowej,
- dbanie o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy,
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych,
- podnoszenie jakości życia i zamieszkania mieszkańców,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego poprzez systematyczny rozwój wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- realizacja inwestycji celu publicznego,
- rewaloryzacja istniejącej zabudowy,
- zwiększenie udziału zieleni oraz terenów sportowo-rekreacyjnych,
- likwidacja nieekologicznych źródeł emisji zanieczyszczeń.

Tereny o funkcjach usługowych:

Charakterystyka: obszary usługowe, w których znajdują się m.in. instytucje i obiekty użyteczności publicznej oraz punkty handlowo-usługowe.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- zagospodarowanie przestrzeni publicznej towarzyszącej zabudowie,
- zwiększenie udziału zieleni oraz terenów sportowo-rekreacyjnych,
- realizacja inwestycji celu publicznego,
- zwiększanie potencjału gospodarczego, w tym wzmacnianie istniejących funkcji usługowych komercyjnych,
- rewaloryzacja istniejącej zabudowy,

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- likwidacja nieekologicznych źródeł emisji zanieczyszczeń,
- realizacja infrastruktury usług rekreacji, turystyki, sportu z uwzględnieniem ich wpływu na funkcjonowanie środowiska i krajobraz (naturalny i kulturowy).

Tereny o funkcjach produkcyjnych:

Charakterystyka: obszary pełniące rolę rozwoju gospodarczego gminy.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- ograniczenie funkcji rolniczych na rzecz rozwoju funkcji produkcyjnych, magazynowych, składowych i usługowych,
- realizacja infrastruktury towarzyszącej, w tym parkingów i placów manewrowych, zbiorników retencyjnych i ppoż.,
- dbałość o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy,
- zaopatrzenie istniejących zakładów usługowo-produkcyjnych w wodę, kanalizację oraz energię elektryczną,
- tworzenie układu kompozycyjno-komunikacyjnego zapewniającego dostępność oraz dobrą dystrybucję terenów i ich obsługę,
- promocja terenów inwestycyjnych – przyciągnięcie inwestorów.

Obszary leśne oraz tereny zieleni:

Charakterystyka: obszary lasów i zieleni pełniące kluczowe role w systemie przyrodniczym jednostki.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- zwiększenie udziału terenów zieleni,
- prowadzenie gospodarki leśnej,
- dbałość o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie w planie miejscowym form zabudowy,
- zabezpieczenie układów przyrodniczych dla zachowania ciągłości przestrzennej systemu ekologicznego,
- kształtowanie spójnego regionalnego systemu obszarów chronionych województwa (SOCh), którego strategicznym elementem w gminie Grabica jest proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu Tuszyńsko-Dłutowski.

Obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Charakterystyka: obszary i obiekty dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- rewaloryzacja istniejących zasobów oraz tworzenie nowych wartości kulturowych w przestrzeniach publicznych obszarów wiejskich,
- ochrona elementów środowiska kulturowego jako istotnych dla budowania tożsamości obszarów wiejskich,
- tworzenie obrazu gminy rozwijającej się harmonijnie, wykorzystującej i szanującej swoje dziedzictwo.

Tereny użytkowane rolniczo:

Charakterystyka: tereny upraw rolnych zlokalizowano w kompleksach gleb o wysokiej przydatności rolniczej oraz obiekty produkcji rolniczej.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- ochrona gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych,
- dopuszczenie realizacji zabudowy siedliskowej, zabudowy gospodarczej, produkcyjnej i inwentarskiej powiązanej z prowadzoną działalnością rolniczą,
- realizacja inwestycji celu publicznego,
- likwidacja nieekologicznych źródeł emisji zanieczyszczeń,
- dopuszcza się lokalizację instalacji do produkcji odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie produkcji rolnej zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej,
- ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów zmeliorowanych na cele nierolnicze oraz systematyczną konserwację urządzeń melioracyjnych,
- ochronę istniejących oraz zwiększanie terenów zakrzewień i zadrzewień śródpolnych,
- sukcesywne przeznaczenie części terenów rolnych najsłabszych gleb pod zalesienia,
- zachowanie otwartego charakteru przestrzeni,
- wskazanie terenów produkcji i rozwoju trzody chlewnej oraz określenie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w celu wyeliminowania możliwych konfliktów przestrzennych.

Wody:

Charakterystyka: zbiorniki i ciek wodne w przestrzeni gminy oraz ich bezpośrednia otulina biologiczna.

Najważniejszymi założeniami zintegrowanej polityki rozwoju oraz ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej są:

- zachowanie naturalnego charakteru koryt cieków oraz utrzymanie naturalnego ekosystemu i ochrona przed zanieczyszczeniami,
- ewentualne wykorzystanie poszczególnych zbiorników do celów związanych z gospodarowaniem wodami,
- dążenie do niedopuszczenia do pojawiania się ryzyka powodziowego, poprzez racjonalne gospodarowanie gruntami przyległymi do cieków wodnych, w szczególności niedopuszczanie do nadmiernego zbliżania się do nich zabudowy,
- bieżąca regulacja cieków,
- ochrona naturalnej retencji gruntów – w szczególności retencji leśnej oraz retencji na obszarach zurbanizowanych,
- ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nawożenie, składowanie nawozów i kiszonek w pobliżu cieków,
- podjęcie działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez: prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł,
- przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy z dnia 15 lipca 2021 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1615): należy promować i w pierwszej kolejności rozważać działania zakładające naturalne metody retencji, a budowanie retencji sztucznej należy traktować jako działania ostatecznego wyboru. Nowe działania inwestycyjne w gospodarce wodnej, kształtowanie sztucznej retencji musi zostać poprzedzone szeregiem analiz, dotyczących ich warunków i procedur, które muszą być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami środowiskowymi oraz być adekwatne do potrzeb w zakresie retencji.

Zaplanowane działania należy realizować z uwzględnieniem zapisów planów zarządzania ryzykiem powodziom i planu przeciwdziałania skutkom suszy. Gmina Grabica położona jest: częściowo na terenie silnie zagrożonym występowaniem suszy atmosferycznej oraz częściowo na terenie umiarkowanie zagrożonym występowaniem suszy atmosferycznej. Ponadto na jej terenie przeważają obszary ekstremalnie i silnie zagrożone suszą rolniczą.

Prawie w całości na terenie umiarkowanie zagrożonym występowaniem suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej. Niewielki obszar jest położony na terenie silnie zagrożonym suszą hydrologiczną i słabo zagrożonym występowaniem suszy hydrogeologicznej

W łącznym zestawieniu Gmina Grabica klasyfikuje się jako obszar silnie zagrożony suszą.

Obszar gminy podlega również pod Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Odry. Na obszarze tym obowiązuje dokument o nazwie „Aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” ustanowiony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300) oraz na części terenu gminy obowiązuje także Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, ustanowiony rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie Planu Gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335). Przewidziane działania dla jcwp rzecznych zgrupowane zostały w następujących kategoriach: adaptacja do zmian klimatu, edukacja i informacja, gospodarka ściekowa, kształtowanie stosunków wodnych w zlewni jcwp, ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa, poprawa warunków dla obszarów chronionych, poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków, redukcja emisji i zrzutów substancji priorytetowych, aktualizacja programu ochrony środowiska, zapewnienie ciągłości biologicznej i morfologicznej rzek i potoków oraz zapewnienie ciągłości biologicznej rzek i potoków.

Dodatkowo tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne, planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym. Aktualnie na terenie gminy obowiązuje Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry, zawierający w treści Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionu wodnego Warty, przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r., opublikowany w dniu 22 grudnia 2022 r. (Dz. U. poz. 2714).

5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Według Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, obszar strategicznej interwencji definiowany jest jako „wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne”.

Gmina Grabica zakwalifikowana została do następujących obszarów strategicznej interwencji:

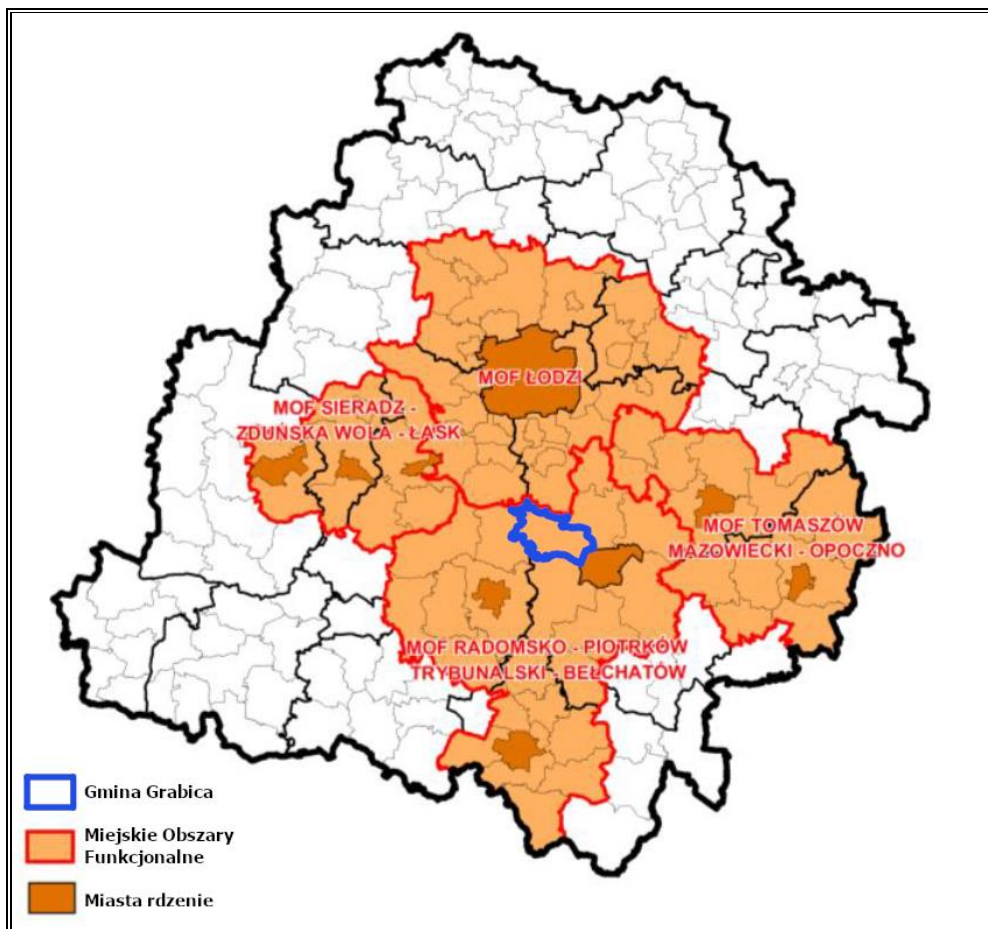
— zidentyfikowane na poziomie wojewódzkim, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Samorząd Województwa:

- Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów.

Miejski Obszar Funkcjonalny jest szczególnym typem obszaru funkcjonalnego. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar funkcjonalny to obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego).

Dla Miejskich Obszarów Funkcjonalnych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 przewidziano wsparcie w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Szczegółowy zakres wsparcia w ramach ZIT zostanie określony zgodnie z Umową Partnerstwa w programie regionalnym. W ramach instrumentu ZIT realizowane będą mogły być projekty o zintegrowanym charakterze pod względem tematycznym lub terytorialnym, koncentrujące się na wyzwaniach rozwojowych, które jednostki samorządu terytorialnego tworzące MOF zdecydują się adresować wspólnie, tak na etapie realizacji projektu, jak i późniejszej eksploatacji.

Rysunek 2. Miejskie Obszary Funkcjonalne wyznaczone w województwie łódzkim

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Grabica

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów strategicznej interwencji.

7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji Gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców. Ich koordynacja należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy Grabica – Wójta Gminy Grabica.

Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności.

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy strategii,

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Grabica,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

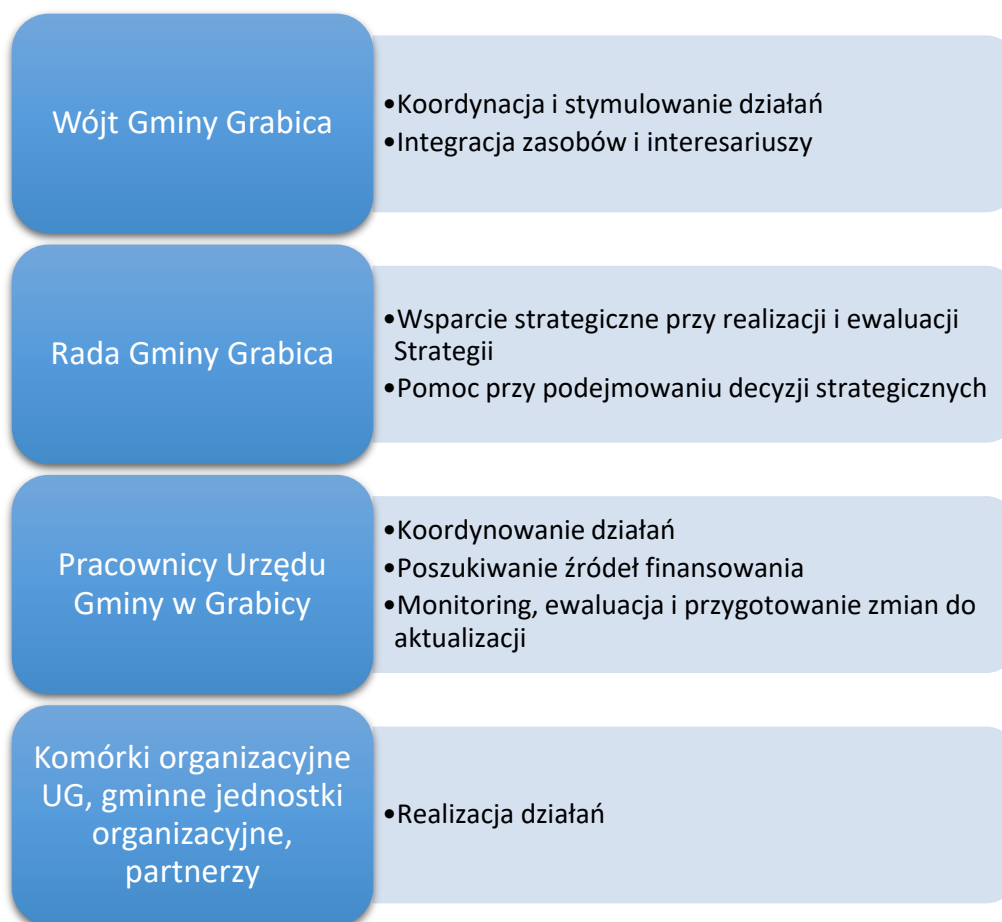
Wójt Gminy Grabica będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez poszczególne referaty i pracowników Urzędu Gminy w Grabicy oraz kierowników, dyrektorów gminnych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych kierunków działań przydzielonych im ze względu na posiadane kompetencje w danym zakresie.

Rada Gminy będzie wsparciem strategicznym przy realizacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych.

Ponadto w Strategii znajdują się również działania, których realizację wspierać mogą, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, partnerzy społeczno-gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą i pozostałymi zainteresowanymi. Wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii będą aktywnie współpracować z Gminą Grabica (liderem i koordynatorem).

Rysunek 3. Podział zadań realizacji Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecenie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym czy klubom sportowym.

Dodatkowo rekomendowane jest również przyjęcie i aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Wobec powyższego, dla sprawnej realizacji przedmiotowej strategii konieczne będzie opracowywanie i wdrażanie następujących dokumentów (strategii, programów, planów)

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

wykonawczych:

- Programu Ochrony Środowiska,
- Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- Programu Opieki nad Zabytkami,
- Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Programu Profilaktyki i rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Programu Przeciwdziałania Narkomani,
- Programu Wspierania Rodziny.

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej Gminy oraz dostępna będzie do wglądu w Urzędzie Gminy.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu pozyskanych informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Tabela 8. Wskaźniki monitorowania celów Strategii

Nazwa wskaźnika	Wartość dla roku bazowego	Wartość dla roku docelowego	Źródło danych
Wymiar społeczny			
Liczba utworzonych żłobków i przedszkoli [szt.]	0 (2023)	Wzrost ↗	Urząd Gminy
Saldo migracji ogółem [osoba]	-2 (2021)	Wzrost ↗	GUS

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Nazwa wskaźnika	Wartość dla roku bazowego	Wartość dla roku docelowego	Źródło danych
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności [osoba]	380 (2021)	Spadek ↙	GUS
Liczba osób ćwicząca w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców [osoba]	27,4 (2020)	Wzrost ↗	GUS
Wymiar gospodarczy			
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców [podmiot]	938 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców [osoba]	70 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [podmiot]	110 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	2,5 (2021)	Spadek ↙	GUS
Pracujący na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym [osoba]	372,2 (2020)	Wzrost ↗	GUS
Liczba budynków mieszkalnych podłączona do infrastruktury kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych [%]	23,9 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Liczba budynków mieszkalnych podłączona do infrastruktury wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych [%]	92,4 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców [mieszkanie]	325,6 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)			
Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem [%]	0,2 (2021)	Wzrost ↗	GUS
Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku [%]	56,3 (2020)	Wzrost ↗	GUS
Liczba jcwpo położonych w obszarze gminy, które odznaczają się złym stanem wód	3 (2022)	Spadek ↙	GIOŚ

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów.

Ewaluacji podlegać będzie: materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości i spójności.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych, w oparciu o analizę wskaźnikową, na podstawie własnych danych i informacji statystyki publicznej generowanej przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także statystyk realizatorów działań. Organem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Grabica, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana własnymi siłami na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań.

Informacje przede wszystkim zawarte będą w sporządzanym w terminie do dnia 31 maja każdego roku, raporcie o stanie gminy, który wynika z nałożonymi na jednostki samorządu terytorialnego zobowiązaniem wynikającym z art. 28aa ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.).

Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego zadania i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji.

Do roku od zakończenia realizacji Strategii sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

8. Źródła finansowania Strategii Rozwoju

Zaplanowane do realizacji działania wskazane w Strategii, oprócz odpowiednich zasobów ludzkich i rzeczowych, muszą posiadać odpowiednie zasoby finansowe. Efektywna polityka rozwoju Gminy powinna wykorzystywać dostępne zewnętrzne środki finansowe oraz być dostosowana do możliwości budżetowych. Gmina Grabica, przystępując do realizacji danego działania, w pierwszej kolejności analizuje możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na ten cel, tj.

- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz w ramach Wspólnej Polityki Rolnej,
- fundusze celowe np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy Funduszu Sprawiedliwości,
- fundusze Europejskiego Instrumentu Odbudowy,
- inne fundusze związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej np. Fundusze Norweskie, fundusze EOG),
- środki sektora pozarządowego oraz środki prywatne w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe rynku kapitałowego.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet Gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach funkcjonowania gminnych jednostek organizacyjnych. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych Gminy. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

W poniższej tabeli przedstawiono szacunkowy harmonogram realizacji działań wyznaczonych w Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Tabela 9. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane źródło finansowania
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Cel strategiczny 1: Wysoki kapitału społeczny										
Cel operacyjny 1.1 Wysokiej jakości usługi społeczne	Zwiększenie jakości edukacji oraz wsparcie instytucji opieki nad małymi dziećmi									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Efektywne funkcjonowanie administracji samorządowej									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wsparcie organizacji pozarządowych									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wzrost bezpieczeństwa									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 1.2. Upowszechniona kultura i dziedzictwo kulturowe	Rozwój usług społecznych i kulturalnych									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Ochrona dziedzictwa kulturowego									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 1.3. Aktywne społeczeństwo, które nie jest wykluczone społecznie	Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wsparcie rodzin z problemami społecznymi i zagrożonych wykluczeniem społecznym									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 1.4. Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna	Rozbudowa infrastruktury sportowej									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wzmacnianie oferty rekreacyjno-wypoczynkowej									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane źródło finansowania
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Cel strategiczny 2: Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna										
Cel operacyjny 2.1. Dobrze prosperująca strefa inwestycyjna	Utworzenie strefy inwestycyjnej									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Promocja terenów inwestycyjnych									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 2.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy	Kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wsparcie lokalnych przedsiębiorców i grup producenckich									Budżet gminy; Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 2.3. Sprawny i bezpieczny system komunikacyjny	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej									Budżet gminy; Budżet powiatu; Budżet województwa; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Poprawa infrastruktury okołodrogowej									Budżet gminy; Budżet województwa; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 2.4. Nowoczesna infrastruktura techniczna	Budowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej									Budżet gminy; NFOŚiGW w Warszawie; WFOŚiGW w Łodzi; KPGK Sp. z o.o.; PROW 2014-2020, 2021-2027; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane źródło finansowania
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
	Budowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej									Budżet gminy; PROW 2014-2020, 2021-2027; Środki własne mieszkańców; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Budowa sieci gazowej									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 2.5. Współpraca gminy na poziomie ponadlokalnym	Realizacja działań i inwestycji ponadlokalnych									Budżet gminy; Środki własne jednostek zewnętrznych; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel strategiczny 3: Dobry stan środowiska naturalnego										
	Usprawnienie funkcjonowania jednostek OSP									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 3.1. Adaptacja do zmian klimatu	Zrównoważone gospodarowanie wodami									Budżet gminy; Środki własne właścicieli nieruchomości i obiektów; Środki własne właścicieli systemów odwodnieniowych (właściciele obiektu) i/lub jednostek odpowiedzialnych za utrzymanie kopalń wyłączonych z eksploatacji/właściciele koncesji górniczych; Środki własne właścicieli gruntów; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Edukacja ekologiczna mieszkańców									Budżet gminy; WFOŚiGW; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 3.2. Gospodarka niskoemisyjna	Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz obiektów użyteczności publicznej									Budżet gminy; Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych;

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane źródło finansowania
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
										Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii									Budżet gminy; Środki własne mieszkańców i podmiotów prywatnych; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
Cel operacyjny 3.3. Zachowane zasoby środowiska przyrodniczego	Poprawa stanu zasobów przyrodniczych									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;
	Sprawny system gospodarowania odpadami									Budżet gminy; Publiczne pozabudżetowe fundusze krajowe i zagraniczne;

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej opisano fundusze i środki zewnętrzne, które stanowią potencjalne źródła finansowania działań strategicznych.

Fundusze Europejskie na lata 2021-2027

Polityka spójności na lata 2021-2027 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej UE, w tym ma łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.

Fundusz Spójności służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).

Europejski Fundusz Społeczny+ ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki.

W ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** wspierany jest rozwój wsi i obszarów wiejskich oraz sektor rolno-spożywczy. W perspektywie na lata 2021-2027 wyznaczono dziewięć celów w zakresie: zapewnienia rolnikom godziwych dochodów, zwiększenia konkurencyjności, poprawy pozycji rolnika w łańcuchach wartości, przyczyniania się do łagodzenia skutków zmian klimatu i przystosowywania się do nich, a także do zrównoważonej produkcji energii, wydajnego gospodarowania glebą, różnorodności biologicznej i krajobrazu rolniczego, zmian strukturalnych i wymiany pokoleń, zatrudnienia i wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich, zdrowia, żywność i oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspierają przedsięwzięcia, w formie instrumentów zwrotnych, z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej, ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową.

Rządowy Fundusz Dróg

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

Funduszu ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego.

Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego mają na celu dofinansowanie zadań z zakresu kultury o charakterze projektowym, z wyłączeniem stałej działalności kulturalnej podmiotów. Skierowane są do instytucji kultury, organizacji pozarządowych, instytucji filmowych, szkół i uczelni wyższych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych. Wyjątek stanowi jeden program – Ochrona zabytków, w ramach którego osoby fizyczne mogą również składać wnioski o wsparcie.

Fundusze norweskie i EOG 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG) to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię, i Lichtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem Funduszy norweskich i Funduszy EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

Za koordynację wdrażania Funduszy norweskich i EOG w Polsce odpowiada Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Programy w ramach III edycji Funduszy norweskich i EOG będą wdrażane do 2024 r. Wyjątek stanowi Fundusz Współpracy Dwustronnej, który będzie wdrażany do 30 kwietnia 2025 r.

Do programów tych należą:

- Rozwój przedsiębiorczości i innowacje,
- Rozwój Lokalny,
- Badania naukowe,
- Edukacja,
- Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu,
- Kultura,
- Zdrowie,
- Sprawiedliwość,
- Sprawy Wewnętrzne,
- Fundusz Współpracy Dwustronnej,
- Pomoc Techniczna,
- Fundusz NGO,
- Social Dialogue-Decent Work.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Jest to kompleksowy program reform i projektów strategicznych. Jego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej oraz budowa potencjału polskiej gospodarki na przyszłość. Powyższy Program ma odbudować kondycję gospodarki po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 i zapewnić jej większą odporność na przyszłe nieprzewidziane okoliczności. Środki przyznawane w ramach programu mają być przeznaczone na modernizację technologiczną, trafić do rodzimych firm oraz poprawić jakość życia Polaków i konkurencyjność naszej gospodarki.

W ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Polska będzie miała do dyspozycji ok. 58,1 mld euro, w tym: 23,9 mld euro w formie dotacji oraz 34,2 mld euro w pożyczkach. Czas na wykorzystanie tych środków to rok 2026.

Środki muszą być przeznaczone na konkretne inwestycje, wpisujące się w kluczowe obszary dla UE: infrastruktura, transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, społeczeństwo oraz spójność terytorialna.

Wobec powyższego, Plan odbudowy ma na celu zbudowanie odporności poprzez realizację projektów w następujących obszarach:

1. Odporne społeczeństwo:
  - Ochrona zdrowia.
  - Edukacja.
2. Odporne państwo:
  - Cyfryzacja usług publicznych
  - Infrastruktura i komunikacja
3. Odporna gospodarka:
  - Umiejętności.
  - Nowe technologie.
4. Odporne środowisko:
  - Budynki.
  - Energetyka.

Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2027 (PROO) i Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO).

PROO to program bezpośredniego wsparcia rozwoju polskich organizacji obywatelskich. Dotacje w ramach programu będą przydzielane na rozwój instytucjonalny organizacji oraz realizację ich celów statutowych. Dotacje będzie można uzyskać zarówno na realizację wieloletniej strategii rozwoju organizacji, budowę kapitału żelaznego, ale także np. na zaspokojenie nagłych potrzeb w sytuacjach awaryjnych. Są uruchamiane konkursy dla mediów obywatelskich, organizacji strażniczych, think tanków.

Celem FIO jest natomiast dofinansowywanie projektów mających na celu zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Dotację można otrzymać na projekt społeczny. Zakres możliwych do zrealizowania działań obejmuje wszystkie obszary działalności pożytku publicznego. W ramach Programu wydzielone zostały cztery priorytety: „Małe Inicjatywy”, „Aktywne Społeczeństwo”, „Aktywni Obywatele”, „Silne Organizacje Pozarządowe”.

Fundusz Inwestycji Samorządowych

Fundusz Inwestycji Samorządowych zarządzany jest przez Polski Fundusz Rozwoju. Fundusz powstał z myślą o zapewnieniu kapitału niezbędnego dla realizacji inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Fundusz oferuje kilka instrumentów finansowych: kapitał wspólnika/akcjonariusza, pożyczka wspólnika/akcjonariusza, dług podporządkowany względem finansowania bankowego. Samorządy dokonują wyboru wspólnika, jako akcjonariusza w trybie procedur konkurencyjnych. Głównymi sektorami objętymi tą formą finansowania są zadania użyteczności publicznej i zadania własne jednostek samorządu terytorialnego, w tym głównie drogi, ulice, mosty, sektor wodno – kanalizacyjny, infrastruktura

Strategia Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030

społeczna, gospodarka odpadami, transport zbiorowy, ciepłownictwo, ochrona zdrowia. Samorządy mogą pozyskać również środki na obiekty: infrastruktury sportowej, infrastruktury wspierającej biznes czy infrastruktury miejskiej.

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Analiza SWOT – wymiar społeczny	19
Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy	19
Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)	20
Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne	23
Tabela 5. Cel strategiczny 1: Wysoki kapitał społeczny	25
Tabela 6. Cel strategiczny 2: Atrakcyjna oferta inwestycyjna gminy i sprawna infrastruktura techniczna	30
Tabela 7. Cel strategiczny 3: Dobry stan środowiska naturalnego	34
Tabela 8. Wskaźniki monitorowania celów Strategii	50
Tabela 9. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy	54
Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Grabica	40
Rysunek 2. Miejskie Obszary Funkcjonalne wyznaczone w województwie łódzkim	47
Rysunek 3. Podział zadań realizacji Strategii	49